

UN TIPAR DE TERRA SIGILLATA DE LA DUROSTORUM

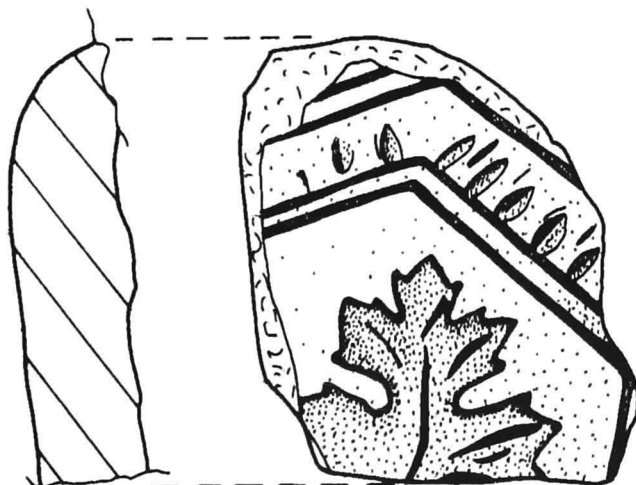
Crișan Mușețeanu

Existența unui centru ceramic de importanța celui de la Durostorum, printre multe alte probleme o ridică și pe cea a gamei de obiecte produse. Cu alte cuvinte ce tipuri de vase sau alte obiecte din lut erau produse în aceste ateliere și care era proporția dintre ele.

Trebuie spus de la bun început ca în zonă a fost sesizată și existența unor piese de import (termen impropriu care desemnează o piesă produsă într-o altă *officina* din imperiu), unele din ele au putut fi prototipuri pentru meșterii locali. Existența unor foarte active ateliere de produs materiale de construcție, aflate sub autoritate militară, este de mult cunoscută¹. De asemenea au fost deja publicate tipare de opaițe și terracote, dovezi categorice în stabilirea unei producții locale, alături de analiza pastei care, pentru moment, făcută numai cu mijloace rudimentare, este departe de a fi determinantă².

Pornind de la existența unei paste caolinoase specifică zonei, într-o lucrare anterioară afirmam existența la Durostorum a unei producții proprii de vase Terra Sigillata. În speță de cunoscutele platouri tip Drag. 39, prezente nu numai aici, dar și în alte centre de la Dunărea de Jos³. La acest argument, în sprijinul unei producții locale de vase de lux, s-a mai adăugat și apariția unui sigiliu de os, reprezentând o rozetă, deci o unealtă cu care se decora tiparul, dar care tot atât de bine putea fi folosită și la ornarea vaselor ștampilate⁴.

De curând în cadrul unor cercetări efectuate într-un perimetru termal s-a recoltat un tipar pentru realizarea unor platouri de tip Drag. 39⁵.

TIPAR DE PLATOU T. S. Drag. 39; G: 12 mm; Dr. 98 SI MB 22; - 0,65 m, MNIR.

Fragmentar, lut fin și bine ars de culoare crem-cenușie, mică argintie și calcar în compoziție.

Decor: o bordură delimitată de câte două șanțuiri paralele, în centru o frunză în cinci colțuri (arțar ?).

¹ Mușețeanu, Zahariade, Elefterescu 1979, 164; Mușețeanu 1985, 145.

² Mușețeanu, Elefterescu 1980, 305, nr. 136 – 138.

³ Mușețeanu 1997, 343.

⁴ Mușețeanu 1999.

⁵ Cercetările sunt efectuate de un colectiv format din Paul Damian, Adela Băltăc și Cristina Știrbulescu, cărora le mulțumim și pe această cale pentru permisiunea de a publica piesa în discuție.

Dacă forma este bine reprezentată la Durostorum, decorul – și ne referim în primul rând la frunză – este pentru moment nedocumentat între piesele T.S. locale și nici în cele cunoscute până acum din zona atelierelor de la Nicopolis ad Istrum.

Dacă ar fi să căutăm originea decorului, el pare să se apropie de arta lui Helenius care apare și la Rheinzabern dar și la Westerndorf⁶; oricum, dacă analogia noastră este bună, ea ne poate furniza și o indicație cronologică în sensul unei datări în veacul al III-lea⁷, probabil în prima parte. Menționăm că decorul este singura legătură cu Helenius, forma Drag. 39 nefiind semnalată între tipurile de vase ale acestui producător. Dar o prelucrare a decorului de către meșterii de la Durostorum este posibilă chiar dacă ei l-au folosit pe un platou. Un al doilea reper cronologic ar fi putut fi oferit de stratigrafia locului de descoperire a piesei. Din păcate zona de unde a fost recoltat este un nivel de dărâmatură cu mult material amestecat așa încât datele stratigrafice nu ne sunt de folos. Totuși un reper spre o cronologie apropiată ne este oferit de singura piesă descoperită într-un complex închis la Durostorum. Este vorba de platoul nr. 20 aflat într-o groapă care se datează prin context la sfârșitul veacului al II-lea și prima parte a celui următor⁸. Tiparul nostru nu poate fi datat într-o epocă prea îndepărtată de aceasta, deoarece producția locală de astfel de vase, judecând după numărul de piese descoperite până acum, nu s-a întins pe o durată prea mare.

Chiar dacă pentru moment nu cunoaștem între piesele T.S. locale de la Durostorum un platou produs cu tiparul prezentat, este fără îndoială ca acest lucru se datorează hazardului, viitoare descoperiri putând să scoată la lumină astfel de obiecte.

Apariția însă a tiparului tranșeză, după părerea noastră definitiv, problema producerii în atelierele ceramice de la Durostorum a platourilor Drag. 39.

Sigur că descoperiri mai clare din punct de vedere stratigrafic, de așteptat de la viitoarele săpături organizate acum pe scară largă, vor oferi indicii cronologice mai bune în ceea ce privește spațiul de timp când s-a desfășurat această producție.

Bibliografie

- Gabler, D., Kellner, H. I. 1994, *Die Bildstempel von Westerndorf, II. Helenius und Onniorix*, Bayerische Vorgeschichtsblätter 58, 185 – 270.
- Mușeteanu, C., Zahariade, M., Efeltescu, D. 1979, *Spre o tipologie a ștampilelor legiunii a XI-a Claudia în Moesia Inferior*, SMMIM 12, 109 – 128.
- Mușeteanu, C., Elefterescu, D. 1980, *Lampes à estampille de Durostorum*, Dacia, N.S. 24, 283 – 305.
- Mușeteanu, C. 1985, *Ateliers céramiques de Durostorum*, Dacia, N.S. 29, 145 – 151.
- Mușeteanu, C. 1997, *Imitations locales des sigillés décorés de Durostorum*, CAMNI 10, 343 – 355.
- Mușeteanu, C. 1999, *Un poanson de os de la Durostorum*, SCIVA, 1999 (sub tipar).
- Ri Fi – Rickhen, H. Fischer, Ch. 1963, *Die Bildschüsseln der Römischen Töpfer von Rheinzabern*, Bonn.

Un moule de sigillée à Durostorum

Résumé

Les ateliers céramiques de Durostorum produisaient un répertoire varié de pièces céramiques, soit matériaux de constructions, soit céramique ménagère: vases, lampes, terreuites.

Un chapitre spéciale est représenté par la céramique sigillée. Il s'agit des plateaux Drag. 39. La preuve déterminante d'une production locale est portée par le fragment d'un moule découvert récemment.

Le motif décoratif imprimé (une feuille) se rapproche de l'art de Hellaenius de Westerndorf du commencement du IIIe siècle.

⁶ Ri Fi, 168; Gabler, Kalmer 1994, 138.

⁷ Gabler, Kellner 1994, 207, nr. 138 și 266 – 268.

⁸ Mușeteanu 1997, 348.